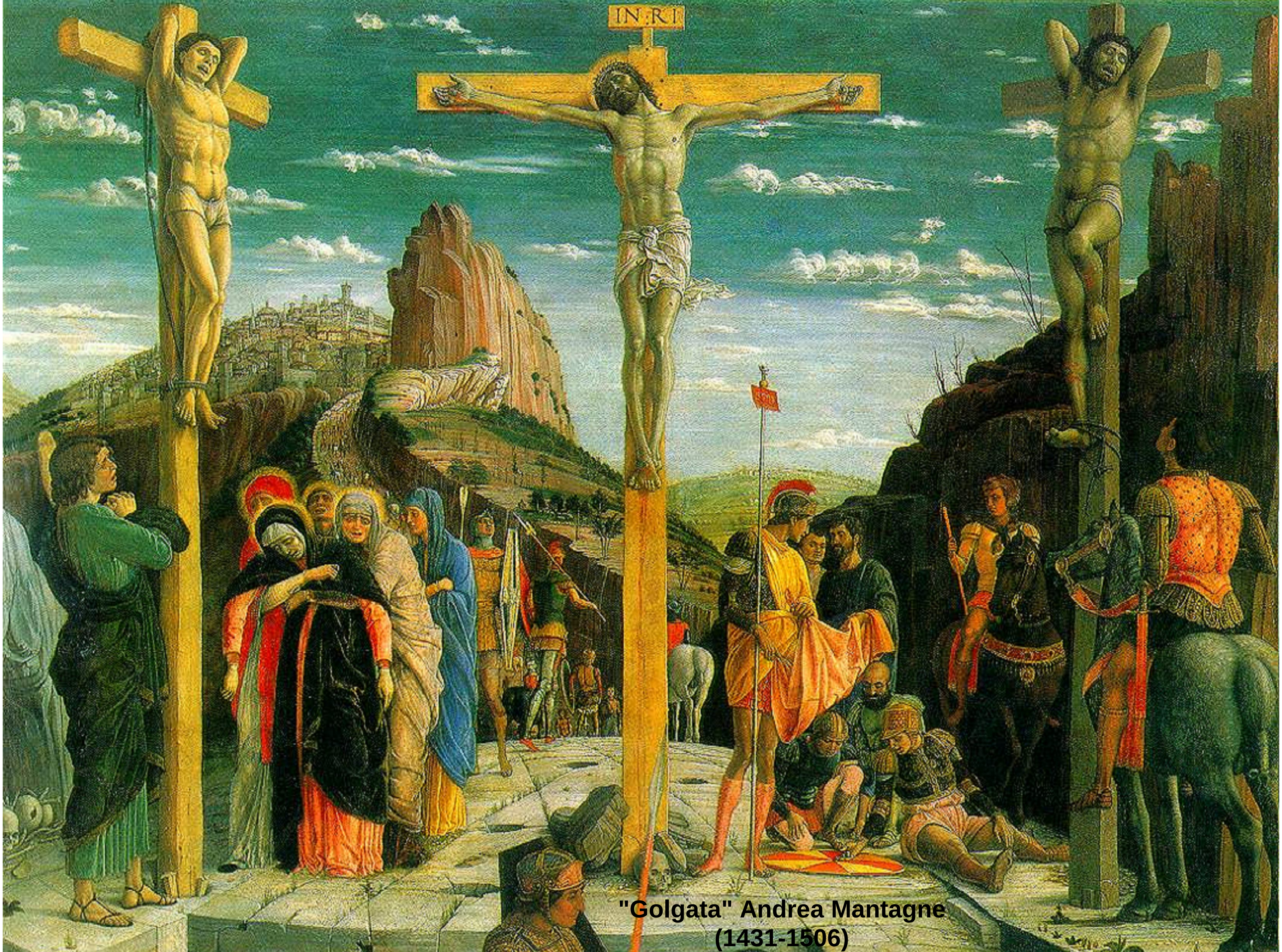

"Golgata" Andrea Mantagne
(1431-1506)

Leitin að Jesú

Frumheimildir
Texti sem skrifaður er af sjónarvottum eða þátttakendum

Eftirheimildir
Texti sem skrifaður er eftir öðrum textum

Sagnaheimildir
Texti sem skrifaður er eftir frásögn annarra

Sturlungasaga er frumheimild, Landnáma er eftirheimild.

Íslendingabók er eftirheimild byggð á sagnaheimildum.

"Golgata" Andrea Mantagne
(1431-1506)

Eru Guðspjöllin frumheimildir?

Fjögur guðspjöll, fjórar sögur.
Matteus, Markús, Lúkas, Jóhannes.
Fyrstu þrjú eru "samstofna" og Markús talinn elstur.

"Líkami Jesú og tveir englar"
Allessandro Allori (uþb 1600)

Var Matteus fyrstur?

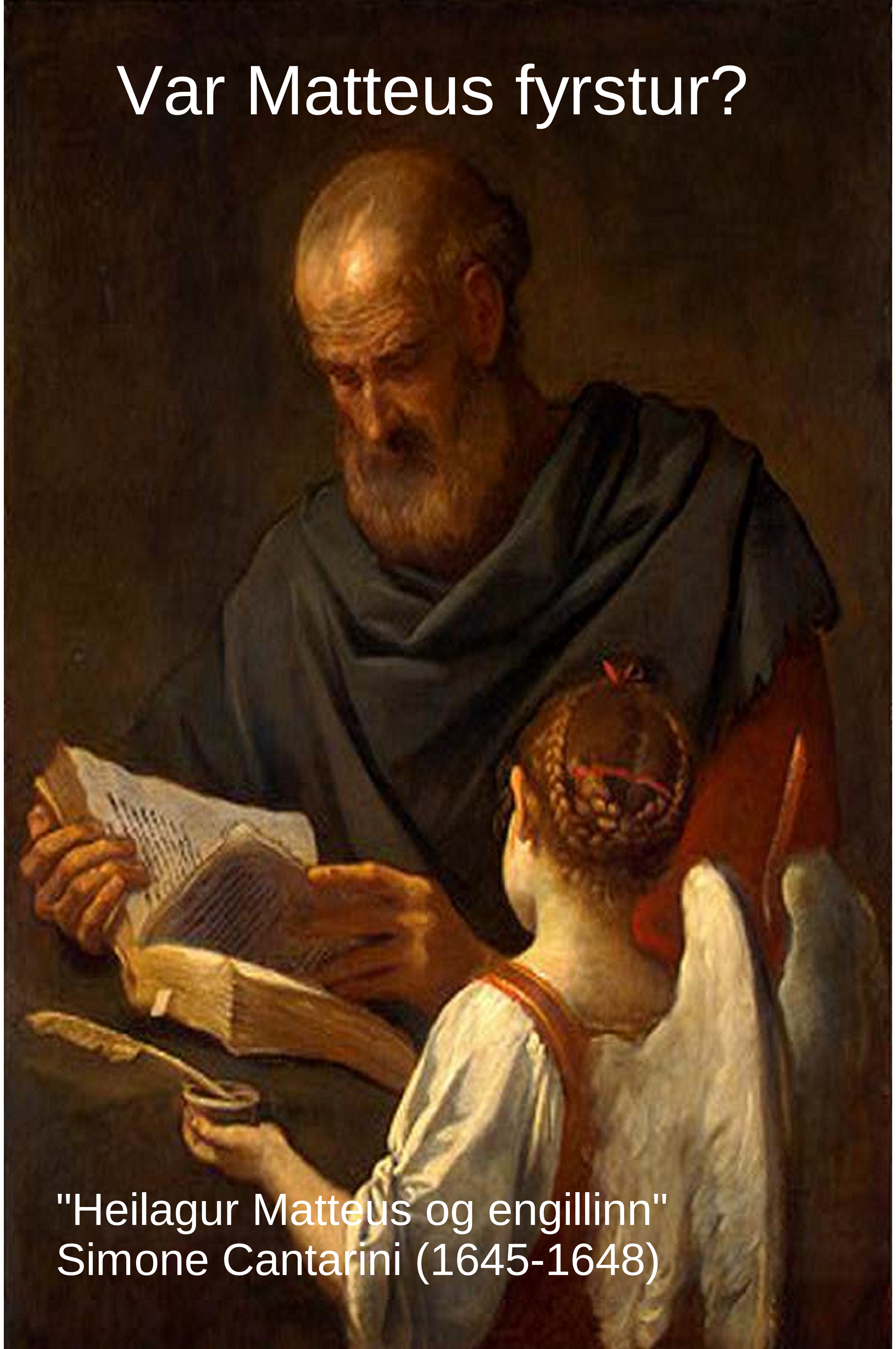

"Heilagur Matteus og engillinn"
Simone Cantarini (1645-1648)

Frumkristnir töldu sjálfir svo vera. Matteus var greinilega gyðingur með fræðilegan bakgrunn - öfugt við Markús sem virðist hvorki þekkja staðhætti í Palestínu né ýmislegt varðandi Gyðingdóm.

Um 110 er fyrsta óljósa vísbendingin um tilvist Matteusar, hin guðspjöllin eru ekki staðfest fyrr en síðar á 2. öld.

Samstofna guðspjöllin ekki skrifuð fyrr en eftir 70.

Ritunartími guðspjallanna bendir til að þau geti ekki verið frumheimildir.

Fleiri atriði rýra heimildargildi þeirra:

- Innbyrðis ósamræmi
  atburðir, röð atburða, guðfræði

- Skáldaðir atburðir
  fæðingarsagan, kraftaverk og upprisa

- Tilgangur ritunar
  ekki sagnfræðilegur heldur trúarlegur

- Villur og furður
  meyjarfæðing, tveir asnar, tveir Jesúsar

"Barnamorðin"
Fra Angelico (ca 1450)

María og Jósef búa í Betlehem, þar fæðist Jesú.

Heródus konungur lætur drepa öll sveinbörn í Betlehem yngri en tvævetur. María og Jósef flýja með Jesú til Egyptalands en koma aftur eftir að Heródus er látinn (4 f.o.t.)

"... settist hann að í borg, sem heitir Nazaret, til þess að það skyldi rætast sem spámennirnir hafa sagt: Nazarei skal hann kallast." (Mt 2:23)

Þessi spádómur er ekki í GT. Hins vegar, skv. Jes 4:3 skal hann teljast heilagur, tileinkaður Guði: Nasarei (sbr. Post 24:5).

Nasarear voru algengir, nokkurs konar heitstrenging bæði fyrir karla og konur, ævilangt eða í einn mánuð.

Manntal í Betlehem
Pieter Bruegel eldri (ca 1566)

María og Jósef búa í Nazaret en þurfa að fara til Betlehem vegna manntals Kýreníusar var 6 e.o.t. eða tíu árum eftir að Heródus mikli dó.

Manntalið leiddi af sér uppreisn Júdasar Galíleumanns enda má ekki telja Ísraelslýð samkvæmt annarri Samúelsbók 24:1-25. (þá drap Guð 70.000 manns vegna manntals).

Uppreisn Júdasar var barin niður og Júdas krossfestur.

Leiðin milli Galileu og Betlehem er 1 til 2 vikur hvora leið, yfir 100 km. yfir fjallendi. Auk þess voru Galílea og Júdea ekki sömu skattlöndin!

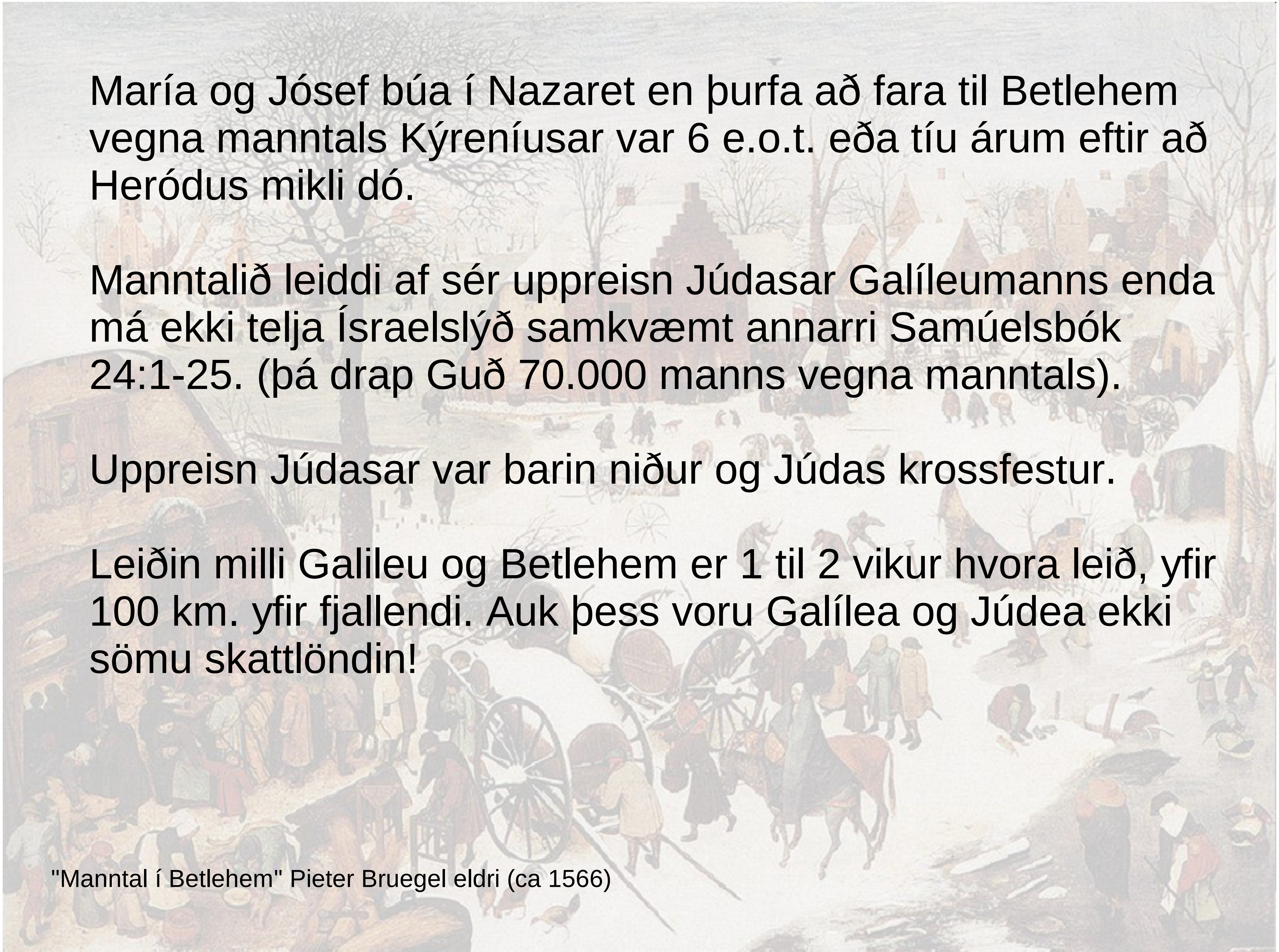

"Manntal í Betlehem" Pieter Bruegel eldri (ca 1566)

PHILIP
Sycaminum
Jotapata
Sogane
Cana
Gennesaret
Bethsaida Julias
Capernaum
Taricheae
Bethmaus
Sea of Galilee
Gergesa ?
Gamala
Mt. Carmel
1,740 ft.
Rumah
Garis
Besara
Tiberias
Hippos (Susithah)
Bucolon Polis
Gabae
Nazareth
Ammathus
Sigoph
Dion ?
Simonias
Japha
Sennabris
Emmatha
Abila
Auranitis
Dabaritta
Itabyrium
Philoteria
Dora (Dor)
GALILEE
Mt. Tabor
1,929 ft.
Yarmuk R.
Crocodilon Polis
Nain
Gadara
Great Plain of Esdraelon
(Megiddo)
Caesarea
Mt. Gilboa
1,629 ft.
Agrippina
Capitolias
Arbela
Narbata
Scythopolis
Plain of Sharon
Pella
Ginae
Gitta
Salim
Aenon
TETRARCHY OF HEROD ANTIPAS
DECAPOLIS
Yishub
Bemesilis
SAMARIA
Jordan R.
TRANS-JORDAN
Capharsaba
Appolonia
Mt. Ebal
3,083 ft.
Sebaste
Gerasa
Auja R.
Antipatris
Neapolis
Sychar
Pharaton
Mt. Gerizim
2,889 ft.
Tirathana
Capparetaea
Joppa
Tower of Aphek
Jabbok R.
Adida
Arus
Mahnayim
Rathamin
Jamnia Harbor
Lydda
Modein
Thamna
Tephon
Accrabbein
Ilon
Zia
Emmaus
Shiloh
Coreae
Jamnia
Adasa
Bethel
Ephraim
Alexandrium
Philadelphia
(Rabbah)
Gazara
Berea
Gadara
Kedron
Cariathiareim
Michmash
Phasaelis
Gabaon
Capharsalama
Accaron
JUDEA
Gabath Saul
PEREA
Azotus
Anathoth
Amasa
Archelais
ADMINISTERED THROUGH ROME
Jerusalem
Bethphage
Bethany
Jericho
Taurus
Betharamptha
Esbus
Cyprus
Bethlehem
Beth bassi
Qumran
Medeba
Bethletepha
Hyrcania
Beth Zechariah
Etam
Herodium
Bethzaith
Thecoa
Betogabri
Capharabis
Machaerus
Gemmaruris
Bethsura
Alulos
Callirrhoe

Umhugsunarvert:

Gyðingahatur er áberandi í guðspjöllunum, sérstaklega í tengslum við réttarhaldið. Júdas = gyðingur. Kristnir aðskildu sig frá gyðingum snemma á annarri öld.

Barrabas heitir Jesús í Mt. 27:16. Nafnið Jesús Barrabas merkir "frelsari sonur föðursins".

Mt. 21:7-8, Jesús situr asna og fola á sama tíma. Sakaría 9:9, ljóð með tvítekningu.

Mt. vitnar í Jesaja 7:14: "Sjá yngismær verður þunguð ... og mun heita Immanúel". LXX er með "parþenos" = hrein mey.

Módel af musteri Heródusar, í "Holyland" hótelinu í Jerúsalem.

Guðspjöllin segja ekki að öllu leyti satt og rétt frá. En er ekki einhver sannleikskjarni í þeim?

- Hvað er nýtt í því sem Jesú segir?

  Jesús gengur um og gefur sniðug andsvör - eins og kýníker. Fordæmi að öllu því sem hann gerir og segir, í gyðingdómi eða í grískri heimspeki.

  Jesus seminar (1993): 18% af því sem haft er eftir Jesú er með 50% eða meiri atkvæði á bak við sig, mest 92%.

    www.westarinstitute.org

    www.jesus-project.com

- Eru sagnaminni notuð til að búa til söguna?

- Hvað segja aðrar heimildir?

acher.com
JCulbertson

Rómversk lágmynd, 2. eða 3. öld. Míþra drepur nautið.
Louvre.

"Likewise, scholars have noticed the similarity between the career of Jesus and that of the gods of Eastern mystery cults such as Mithra, who died and rose from the dead, and whose followers had a ceremony of communion in which the god's flesh was symbolically eaten."

McKay, Hill ofl. *A History of World Societies.* 7th Ed. Boston, New Yorks 2007. Bls. 192.

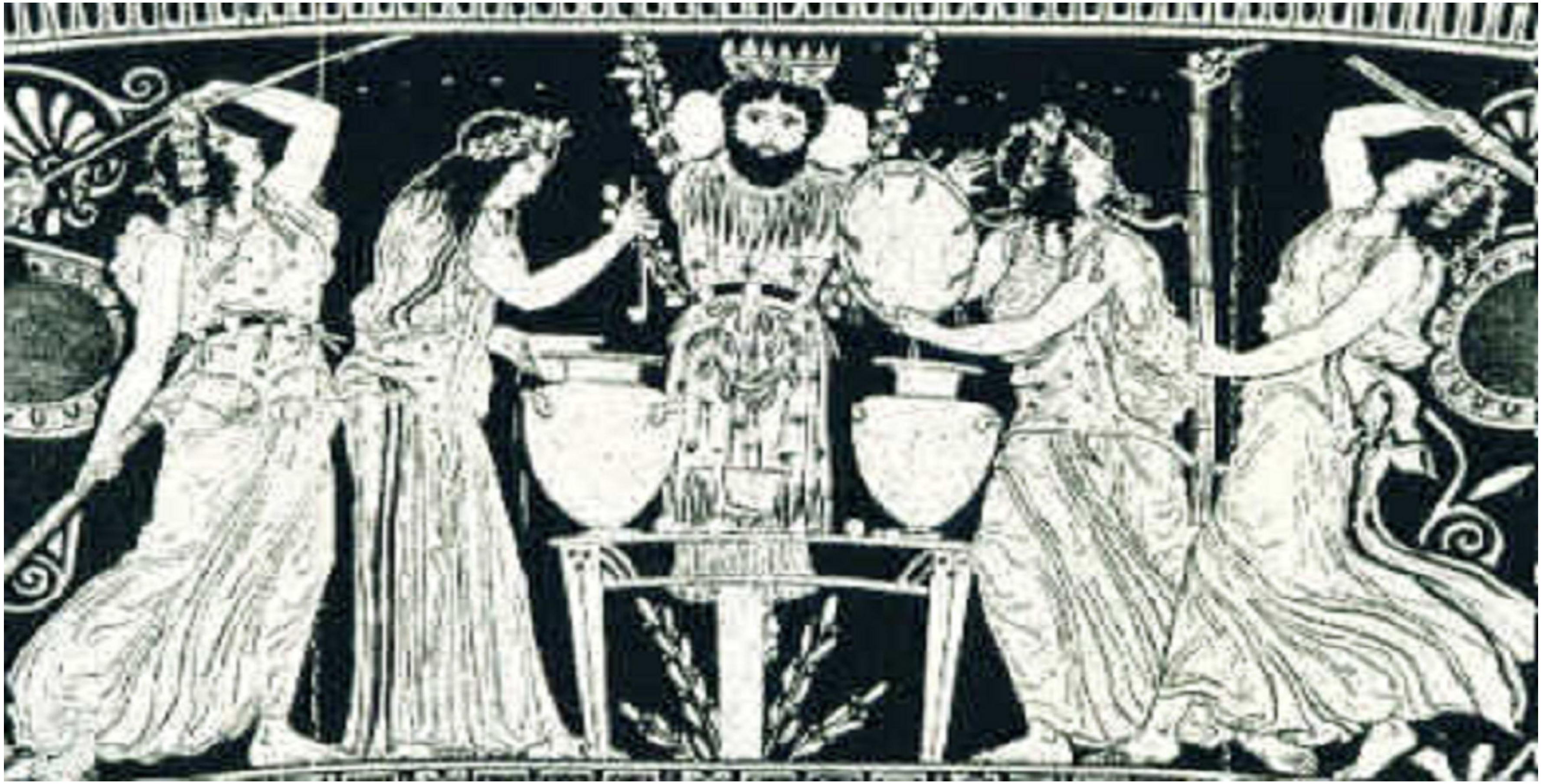

Grískur vasi, 5. öld f.o.t.

"... it hit me like a ton of bricks when I realized, after studying much previous research on the question, that virtually *every* story in the gospels and Acts can be shown to be very likely a Christian rewrite of material from the Septuagint, Homer, Euripides’ *Bacchae*, and Josephus." (The Quest of the Mythical Jesus)

Dr. Robert M. Price, prófesor í guðfræði

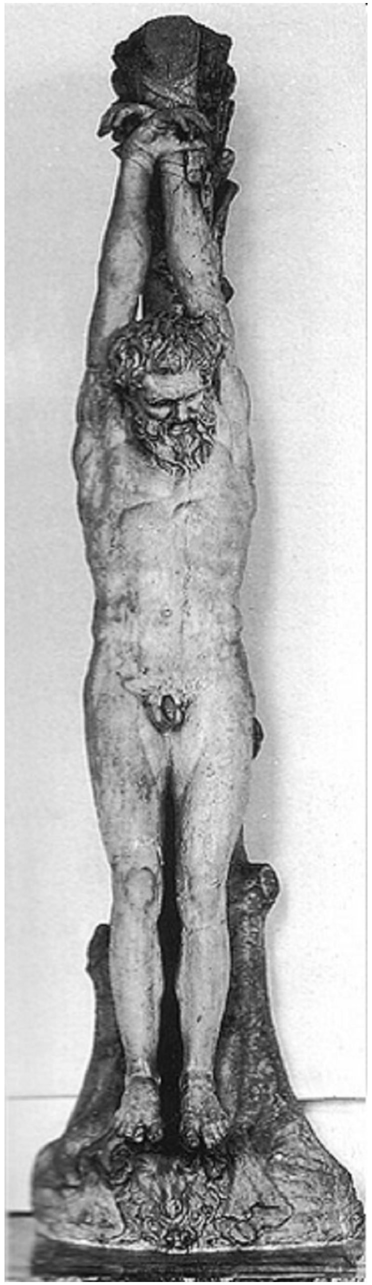

250-200 f.o.t.
Louvre safnið
Bakkus?

Samkvæmt NT var Jesú hengdur í staur ("stáros" á grísku). Krossfestingar voru af ýmsu tagi, ýmist með eða án þverslár, I, T eða X-laga.

Krossinn (ankh) táknar "líf" hjá Egyptum.

Sigurganga Díónýsusar. Rómversk kista, uþb. 190 e.o.t.

Efra vinstra horn kistunnar frá fyrri glæru. Díónýsus krossfestur?

Fiskur lífsins - upphaf 3. aldar.

Chi-roh, merki Konstant-ínusar.

Steinkista frá 6. öld.

“Horus-the-child was conceived at the spring equinox, the time of harvest, and born at the winter solstice. In the temple of Sety, the ancient rustic cult was invested with new religious meaning. The unity of Osiris and Ra was underlined by the theme of the trinity. It is at this time that the worship of Osiris explicitly encompassed the doctrine of One in Three: the Resurrected Redeemer, the Holy Mother, and the Savior-Child.”

Bojana Mojsov, Osiris: Death and Afterlife of a God, USA 2005. Bls. 91.

Sagan af Jesú á sér mörg fordæmi í menningu og trúarbrögðum fornaldar. Frásögn sem byggir á sagnaminnum er ekki talin sennileg.

Fleiri fordæmi fyrir sögunni af Jesú gætu verið þeir fjölmörgu uppreisnarmenn sem töldu sig allir vera Messías, frá Júdasi Galíleumanni árið 6 til Simon bar Kochba árið 135.

Jóhannes skírari er önnur hugsanleg fyrirmynd.

Jósefus sagnaritari segir frá einum Jesúsi sem gekk um Jerúsalem og spáði fyrir um eyðingu hennar. Sá var yfirheyrður af æðstuprestum og landstjóra, hýddur en sleppt lausum að lokum og dæmdur vitleysingur.

Úr "Life of Brian" eftir Monty Python (1979)

Hvað segja aðrar heimildir um Jesú?

"Pétur og Páll", Diego de Astor, 1608

Pálsbréfin eru elsti hluti NT (49-55) og frumheimild, skrifuð af þátttakanda í atburðum.

Páll sá aldrei Jesú en hann þekkti vel Símon Pétur, Jóhannes og Jakob.

Pálsbréf eru þriðjungur NT en hann nefnir aldrei manninn Jesú - aðeins hinn upprisna Krist, hinn himneska son Guðs.

Hefði Páll heyrt sögur af Jesú, af hverju notaði hann þær ekki í rökstuðningi sínum, t.d. varðandi skattgreiðslur, sifjamál ofl.?

Engin frásagnarhefð um Jesú?

Samtímamenn Jesú eða postulanna nefna hann ekki.

Fíló af Alexandríu deyr um 50, skrifar mjög mikið um trú og heimspeki. Skrifar um það þegar hann fór fyrir sendinefnd að kvarta við Kalígúla keisara uþb. árið 40.

Jósefus sagnaritari fæðist 37 og er unglingur í musterinu að tala við presta og kynna sér allar sértrúarstefnur gyðingdóms. Veit allt að eigin sögn en nefnir hvergi Jesú eða frumkristna söfnuðinn.

Skrifar sögu gyðinga og sögu gyðingastríða. "Testimonium Flavium" er ekki samtímahemild, skrifuð í lok 1. aldar, og að öllum líkindum fölsuð.

Plíní (112), Takítus (116), Svetóníus (121) nefna kristna en ekki Jesú.

Takítus nefnir uppþot gyðinga í Róm á tímum Neró (uþb. 64) að tilstuðlan einhvers Chrestosar. Algengt eiginnafn og gælunafn.

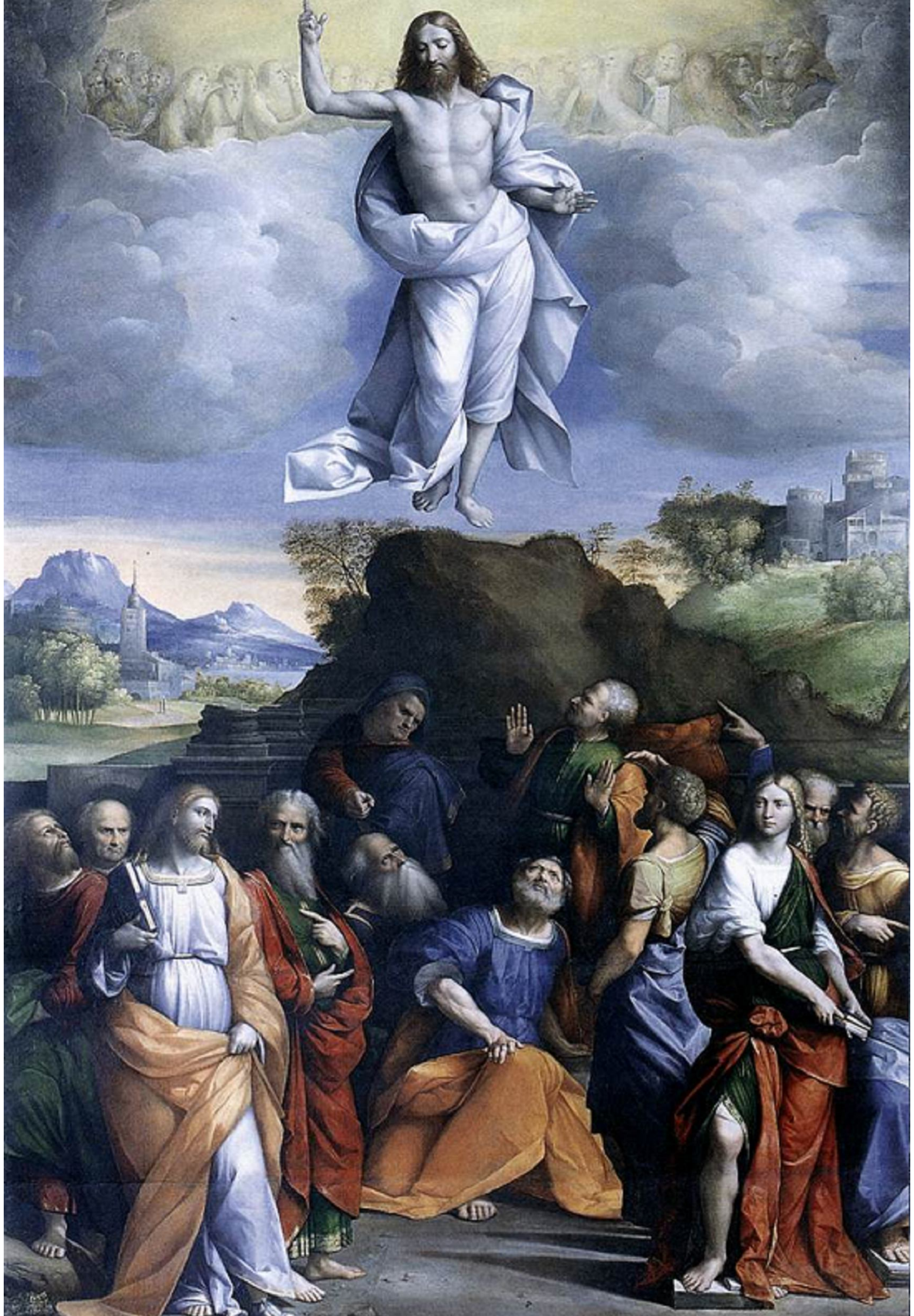

Takk fyrir!

blogg.visir.is/binntho

"Uppstigningin". Garofalo 1510-1520